

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KREITI YA 12

SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA PELE (FAL)

LEPHEPHE LA BOBEDI (P2)

NOFEMERE 2010

MEMORANTAMO

MEPUTSO: 70

Palomoka ya matlakala a memorantamo ke 14.

KAROLO YA A: PADI**POTŠIŠO 1: *Kgati ya moditi* – OK Matsepe**

Semelo sa Mmatshupo ka mantšu a 250 – 300.

Balekwa ba tla tšweletša dintlha tše di latelago:

Ge re sekaseka semelo sa moanegwa re lebelela ditiro tša gagwe, dipelo tša gagwe, baanegwa ba bangwe ba reng ka yena le gore mongwadi o reng ka yena.

Mongwadi o hlaloša Mmatshupo e le motho wa go ba le maikemišetšo, bogale le bohlale. Mohlala: Taolo ya gagwe e dira gore setšhaba se mo tshepe.

Mongwadi o re laetša ka moo a tšego magato ka go yo kgopela methapa ye e ka tlogo ya belegela setšhaba sa Ntweleng kgoši. Bjalo ka ge leina la gagwe le ipolela, o be a na le tshepo ya gore o tlo belegela setšhaba sa Kgoši Ntweleng kgoši. Ka go hloka mahlatse o ile a belega basetsana fela. Bjalo ka kgoši setšhabeng, Bakopa ba be ba tshepa gore tlhakodišo ya bona e tla tšwa go yena mabapi le bothata bja bogoši setšhabeng sa bona. Thibathibetša yo a bego a sa amogelwe ka a mabedi setšhabeng o be a phološwa le go kgotsofatšwa ke thekgo ya gagwe ka mehla..

Baanegwa ba bangwe le bona go laetša ba be ba mo tshepile, ba beile tshepo ya bona go yena. E be e le tshepo ya setšhabeng.

E be e le tshepo go Nkgotlelele. O be a mo thekga bogošing bja gagwe.

Tshepo ya motse wa gabo e be e le godimo ga gagwe. O šomiša le dihlare gore tša gabo di thupele.

(Tše ke tlhahlo fela, balekwa ba se kwešwe bohloko ge ba laetša go tshepega ga Mmatshupo)

Diteng = 25

Polelo = 5

Sebopego = 5

[35]

GOBA**POTŠIŠO 2: *Kgati ya moditi* – OK Matsepe**

2.1	2.1.1	Nkgotlelele le Sefatamollo.	(2)
	2.1.2	Gore re kwe ditaba ka baanegwa/poledišano e tšweletša dimelo tša baanegwa/poledišano e tšwetša thulaganyo pele/ Ke gore re kwešiše gabotse gore Nkgotlelele o nyaka eng ge a sa nyake Ntlogele.	(2)
	2.1.3	Motho ga se a swanela gore a gapeletšwe go dira selo seo a sa se ratego. Mmapelo o ja serati, senyakelwa ga a se rate.	(2)
	2.1.4	Ke thulanontle. Nkgotlelele o thulana le go nyala mosadi yo a sa swanego le yena ka bohwepe.	(4)

- 2.1.5 Go gatelela kgopolo ye e tšweletšwago. Mo go gatelelwa gore motho yo mongwe le yo mongwe o nyaka go dira tše a ratago go di dira/Go godiša ditaba/maatlakgogedi/Go tšwetša pele molaetša/moko wa ditaba. (2)
- 2.1.6 Nkgotlelele bjalo ka lehwepe o swanetše go nyala lehwepe bjalo ka yena/O gatelela mohlolo wo o ka dirwago. (2)
- 2.1.7 Ke motho yo mošoro/ motho wa go se boife selo, o re ba tla mo tseba gabotse ge ba ka buša mothepana yo a bego a tšewa bjalo ka mosadi wa gagwe/ke seithati/Ga a rate go kgethelwa/O rata go ikgethela. (4)
- 2.2 2.2.1 Lelahlakgathi – motho yo a sa swanelwego ke go ba kgoši/motho wa go se tsebalege/monyatšegi. (4)
- Ditlhakeselo – motho wa bosodi/Lefeela. (4)
- 2.2.2 Nkgotlelele: Ka mo a bego a le ka gona, o be a sa amogelege, ke lehwepe mmala wa gagwe ga se wo motho a ka kgotlelelago go mo lebelela/lefeela (2)
- 2.2.3 Ke moya wa pelaelo/manyami/kgethollo/go se kgotsofale. Setšhaba ga se kgotsofalele yo a belegetšwego go tlo buša ka ge e le lehwepe. (3)
- 2.2.4 Ke tikologo ya setšo ka gobane go bolelwa ka pušo ya setšo/tša ngaka ya setšo. (2)
- 2.2.5 Ke polelo ya molaodiši (ka gobane mongwadi yo o nyaka maikutlo a mmadi)/Mongwadi o fela a bolela thwii le baanegwa. (2)
- 2.2.6 Thibathibetša o tshwenyegile kudu ka maemo a Nkgotlelele. O rile a sa na le lehutšo la gore yo a belegwego o tla ba kgoši, a tšewa ke hlware. (Dintlha tša maleba di tla amogelwa.) (4)

PALOMOKA YA KAROLO YA A: 35

KAROLO YA B: PAPADI/TERAMA**POTŠIŠO 3: *DI ŠITILE PHAAHLA* – SN Tseke**

Balekwa ba ka tšweletša thulano ka tsela ye e latelago:

Thulano e tšwelela ge baanegwa ba babedi goba go feta ba fapana ka dikgopolo. Go na le thulano gape magareng ga moanegwa le tikologo ya gagwe. Godimo ga fao go na le mehuta ye mebedi ya thulano, e lego thulanogare le thulanontle. Thulanogare ke ge moanegwa a eba le thulano ya dikgopolo ka gare ga mafahla a gagwe, mohlala, letswalo la moanegwa le ka kgatha tema ye bohlokwa go bontšha thulanogare goba moanegwa a ka re ke na le pelopedi. Thulanontle yona e bolela go thulana ga moanegwa wa go feta o tee goba moanegwa le tikologo ya gagwe.

Thulano yeo ya dikgopolo e godiša maatlakgogedi gore mmadi a be le kgahlego ya go tšwela pele ka go bala sengwalo seo. Molokoloko woo wa dithulano o tšwetša thulaganyo ya sengwalo pele gomme ka thulaganyo yeo ya ditaba mongwadi o re utollela morero wa sengwalo sa gagwe. Tšwetšopele, e lego karolo ya thulaganyo, e bopša ke dithulano.

Tirišo ya thulano ya *Di šitile phaahla*

- Lehlanye o ba le thulano ya ka gare ka baka la Tlhakolane yo a ilego Nanarisi. Lehlanye a re kgane o ile ka tša sekolo go se bjalo. O feleletša a bile a ntšha mantšu a gore ge nkabe a tseba tatagwe o be a tla re a mo felegetše lebitleng la badimo ba gabo. O be a thulana ka boyena ka baka la maitshwaro a Tlhakolane.
- Namele o ba le thulano ya ka gare. O thoma go bona gore tše a di dirago di tlo mo tsentšha mathateng. O kwele ka kopano ya lekgotlakemedi la baithuti le hlogo ya sekolo. O rata go tseba dillo tša baithuti. O tshwenywa le ke pitšo yeo hlogo ya sekolo a e dirilego barutišing ka moka. O hlobaetšwa le ke mogwanto wa baithuti wo o beakantšwego. Sa go mo hlobaetša le go feta ke gore o kwele ka dillo tša baithuti gomme o tseba gabotse gore o wela ka lehlakoreng la barutiši bao baithuti ba llago ka bona. O be a gakantšhwa ke gore o ile go feta bjang ge ba sekolokomiti ba ba botšiša ka maitshwaro a a bona.

Thulano ya ka ntle e bonala gare ga Namele le Lehlanye e le ge Lehlanye a botša Namele gore ke tšhupa mabeleng a setšhaba sa Thulare, Namele o mo fetola ka go hloka tlhompho gomme gona moo ba fošana ka mae a go bola.

- Baithuti ba thulana ka bo bona lekgotleng la bona la go bololla diphiri tša barutiši ba bona. Lefagwana ga a kwane le taba ya gore Namele e be mmaditsela wa bona. Motšhatšha o nyaka a bolollwa bjalo ka barutiši ba bangwe. Tlhakolane o thoma go bololla diphiri tša Namele. Mohlala: O bolela gore o imišitše basetsana ba bararo ebile o na le bohlatse tabeng yeo.
- Tlhakolane o fapana le maloko a lekgotla la bona ka taba ya gore ke mang a išago lengwalo go hlogo ya sekolo.

- Tlhakolane o fapana le maloko a lekgotla la bona ka taba ya Namele, o tshwenyega kudukudu ka bana bao Namele a nago nabo le baithuti, o re Namele o swanetše go tšwa go bona ka ge e le morutiši. Ba išane godimo le fase go fihla ge Namele a betha Tlhakolane bobedi ba napa ba swarana ka diatla.

Dintlha= 25

Polelo= 5

Sebopego= 5

(Balekwa ba se kwešwe bohloko ge ba tšweletša thulano ka papading ye)

[35]**GOBA****POTŠIŠO 4: DI ŠITILE PHAAHLA – SN Tseke**

4.1	4.1.1	Ee, ke a dumela, bothata bjo bo bego bo le gona mo sekolong bo tšwelela nyanyeng ka ge baithuti ba tšea magato a boipelaetšo kgahlanong le ba taolo ya sekolo.	(4)
	4.1.2	O be a ile kopanong ya Nana rise go la Tshwane.	(2)
	4.1.3	Tikologo ya selehono: Re bona baithuti ba gwanta, go šomišwa tšhelete, bj. bj.	(4)
	4.1.4	Namele o rata go loba maloko a setšhaba le baithuti ka tšhelete/o ithatiša batho/ Namela o tlwaetše go homotša batho gore ba se utolle bokgopo bja gagwe.	(2)
	4.1.5	Ke moradia ka ge a dira dilo tša go se loke a tshephile gore ditaba di tla re ge di thatafa a reka batho ka tšhelete.	(2)
	4.1.6	Ke moanegwahlaedi/ke moanegwa wa go se fetoge.	(2)
	4.1.7	Ke kgopolo ka gobane ga se barutiši, banenyana le bašimane ka moka bao ba tlwaelanego/ ba tlwaetšego go dira tša phaku le bana ba sekolo. Le Namele o hlatsela ntlha yeo.	(2)
4.2	4.2.1	Ke ka lebaka la gore o foraforetša baithuti ga a lemoge mathata ao a Namele le ditšhelete. Mašutša o leboga kudu baemedi ba baithuti ba Lekgotlakemedi ge ba sa lape go ba lemoša moo ba sa dirego gabotse, bona bjalo ka barutiši, ntle le go tsoša lerole le mašata mola ba ikemišeditše go gwanta/ maikemišetšo e le go se nyake go lemoša baithuti gore o na le kgonono ya gore Namele o na le seabe mo ditiragalo tše...	(2)
	4.2.2	Ke thulanontle: baithuti ba thulana le ba taolo ya sekolo ka go se tliše dinyakwa tše bjalo ka mohlagase le meetse ka mo sekolong.	(2)
	4.2.3	Namele o bona nke ba taolo ya sekolo ga ba sepediše ditšhelete ka tshwanelo, ke ka lebaka leo a ba sasametšago ka lekgotlakemedi la baithuti.	(2)

- 4.2.4 Ke polelo ya mongwadi ka yona o tšweletša ditaetšasefala. Ke mantšu ao a swanetšego go balwa ka maikemišetšo a go hlahla babogi, ga se a go bapalwa/Ditaetšasefala (2)
- 4.2.5 Taolo ya sekolo ga e tsebagatše merero le maano a yona go baithuti le go setšhaba. (2)
- 4.2.6 Di ama thulaganyo ka gobane di lebane le molaetša wa tiragatšo ye. (3)
- 4.2.7 Balekwa ba tla tšweletša dikgopolo tša go fapana.
Mohlala:
Di ka se diragatšwe ka lebaka la palo ye ntši ya baithuti.
Di ka bapalega, tšeo e lego ditšhitišo di tla ngwalwa ka mašakaneng gore di balwe.
Polelo e lekanetše tiragatšo.
Ga go na ditšhitiša. (4)

[35]**PALOMOKA YA KAROLO YA B: 35**

KAROLO YA C: KANEGELOKOPANA**"Bošego ga bo rone nta"****POTŠIŠO 5: TŠA LEFASE GA DI FELE – MFC Matshela le ba bangwe**

Tshekaseko ya thulaganyo ya kanegelokopana ya 'Bošego ga bo rone nta' go ya ka dintlha tše di latelago:

Balekwa ba tla tšweletša dintlha tše di latelago:

(a) Kalotaba.

Ke matseno a kanegelokopana, e swanetše go ba a makopana a maatlakgogedi moo mongwadi a tšweletšago dintlha tše di latelago:

- Moanegwathwaadi ke Matlelebeg, monna wa Mpho ba dula toropongkgolo ya Gauteng le morwedi wa bona wa dikgwedi tše senyane.
- Baanegwa ba bangwe ke Lobisa le Thaere bao e lego monna le mosadi.
- Ditiragalo tša kanegelokopana ye di diragala Tshwane, tikologo ke ya sebjalebale ka ge go bolelwa ka dihotele le difoete. Bothata bjo bo lego gona ke go ratana ga Motlelebeg le Lobisa mola Motlelebeg a na le mosadi e lego Mpho, Lobisa le yena a na le monna e lego Thaere.

Matseno a mongwadi a a kgotsofatša ka ge a se a dikadika, a tšweleditše dintlha tša ka godimo ka pela.

(b) Tšwetšopele.

E lebane le thulaganyo ya dithulano, go tloga ka thulano ya mathomo ye e bopago mollwane magareng a kalotaba le tšwetšopele. Thulano yeo e bitšwa sethakgodi. Thulano ya mafelelong ya tšwetšopele e bopa mollwane gareng ga tšwetšopele le sehloa. Mongwadi o kgonne go tšweletša ntlha ye, ditiragalo tša kanegelokopana ye e direga hoteleng ga Lobisa.

(c) Sehloa/Sehlwa.

Sehloa se bopiwa ke thulano ye kgolo yeo mmadi a e nepišago ge a bala sengwalo. Ke mo ditaba di fihlilego ntlhorwaneng, ge e le lenti re ka re le kgauswi le go kgaoga. Ka mo kanegelokopaneng ye ditaba di fihlile sehloeng ge Thaere a eya hoteleng ya Lobisa a se a mmošša. Lobisa o be a sa iketlile le Motlelebeg. Gwa ba bothata Motlelebeg a olela diaparo a tšhabela gae. Sebakeng sa go tšea seaparo sa gagwe sa ka gare a tšea sa Lobisa. Mosadi wa gagwe a makatšwa ke go bona a apere seaparo sa mosadi sa ka gare.

(d) Mafetšo

Mongwadi o ruma ditaba. Mafelelo a kanegelokopana e swanetše go ba a makopana a maatlakgogedi. Ke mo mongwadi a swanetšego go fega mmadi. Mongwadi o fegile babadi ka gore ba tla rata go tseba gore Motlelebeg o rarolotše bjang bothata bja gagwe le gore Thaere yena o šadile a reng go Lobisa ka maemo a a ditaba.

Balekwa ba se kwešwe bohloko ge ba file dintlha tša go kwagala.

Diteng = 25

Polelo = 5

Sebopego = 5

[35]

POTŠIŠO 6: TŠA LEFASE GA DI FELE – MFC Matshela le ba bangwe**O swere *jackpot* le Ngwetši ya MmaMoraka**

- 6.1 6.1.1 Ge a bula molomo – ge a thoma go bolela
O na le molomo wa go go feta – o bolela ditaba tše o sa swanelago
go di bolela.
A kgopela difata – a kgopela tumelelo ya go sepela. (6)
- 6.1.2 Ke moanegwaphethegi, o a fetogafetoga. (2)
- 6.1.3 Re bona a laetša go ba le megabaru ka ge a dirile dilo tše di
latelago:
(a) O duma tšhelete ya ge batho ba hlokofaletšwe.
(b) O bolaya monna gore e be yena yo a hwetšago ditšhelete tša
matshidišo. (4)
- 6.1.4 Balekwa ba tla tšweletša dikarabo tša go fapana.
Mohlala:
O se ke wa tshepa motho wa re ke mogwera.
Motho ge a dirile selo sa go se loke, mediro le dipolelo tša gagwe
di a mo senola.
Di go ruta boitshwaro. (3)
- 6.1.5 Ke thulanontle ka gore Megabaru o lwantšha taba ya gore
Mologadi o re o swere *jackpot* / Megabaru o raka Molagadi ka ga
gagwe. (3)
- 6.2 6.2.1 Ke moradia/lehodu/ga a tshepagale/ ke kobaobane. (2)
- 6.2.2 Ke ya sebjalebja: Basetsana ba kgoga metsoko.
Bohodu bo atile.
Go dirišwa mašeleng le dipuku tša panka.
Go aparwa disutu. (3)
- 6.2.3 Balekwa ba tla tšweletša maikutlo a go fapana
Mohlala:
Maikutlo a manyami ka gore ga se ra tlwaela basetsana ba phela
ka bohodu le go fola disekerete.
goba
Maikutlo a lethabo ka ge tše e le tše bafsa ba matšatši a ba
ipshinago ka tšona. (2)
- 6.2.4 Ke thumo ka ge go tšweletšwa mafelelo a ditiragalo tša
kanegelokopana ye. (2)
- 6.2.5 Go lahlega/Go lahlegelwa/Go loba. (2)

- 6.2.6 Ee, mmadi o tla rata go tseba tše dingwe tša tše di latelago:
- Moraka le ba gabo ba ile lehung la Ausi Mary na?
- Ausi Mary o bolaetšwe eng?
Aowa, o re laeditše moputso wa ditiro tša Ausi Mary e lego lehu. (4)
- 6.2.7 Go gatelela gore Ausi Mary o ba utsweditše. (2)
[35]

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 35

KAROLO YA D: THETO***DIRETO TŠA SESOTHO SA LEBOA* – Prof DM Kgobe****POTŠIŠO 7****Ke nako – Tauatswala le ba bangwe**

Molekwa o araba dipotšišo tše PEDI fela.

7.1	Seretotumišo. Lebaka: Go tumišwa moretwa.	(3½)
7.2	Nako ya kgatelelo e fetile.
Batho ba swarwa ka go swana.
Le ge demokrasi e le gona batho ba sa itemogela semorafe.	(2)
7.3	Pepeneneng – go bea selo moo se bonwago ke mang le mang.
Kgatlampana – go tšwela pele ka mošomo.	(4)
7.4	Bangwe ba
Mohlala: Methalothetong ye, 12, 13 le 14.
E tlemaganya dikgopolo.	(4)
7.5	Maikutlo a go tlala ka kholofelo.	(2)
7.6	Pušo ya demokrasi ke pušo ya batho ka batho.	(2)
- [17½]**

GOBA**POTŠIŠO 8****Di a ila – Tauatswala le ba bangwe**

8.1	Batho ba gakilwe ke segabobona: • Batho ba go se sa latela setšo • Basadi ba ipheitošitše banna. • Basadi ba bea melao. • Bana ba boloka bahu • Basadi ba ja magata le dibego. • Bana ba go ratana le basadi ba bagolo. Kgetha tše tharo fela.	(6)
8.2	Ba tšheletša mohu//
ba bea le mafata	(2)
8.3	Ba emeletše banna ba lefoko ba bea melao,
Ba tšheletša mohu, ba bea le mafata,
Ba ja magata ba nwa le dibego.
Mošomo wa yona ke go tlemaganya dikgopolo.	(3)

- 8.4 Balekwa ba tla tšweletša maikutlo a go fapana:
Mohlala: Maikutlo a manyami. (2)
- 8.5 Go bolawa ke motho wa geno go bonolo go feta ge o bolawa ke motho wa ka
ntle ka gobane motho wa geno o a go tsebela. (2)
- 8.6 Thetotsholo/kgwabo, sereti se sola batho ba go nyatša setšo, ba sa se latele. (2½)
[17½]

GOBA**POTŠIŠO 9****Nyakanyaka – BMT Makobe**

- 9.1 Sekapolelo: Mothofatšo. Ke wena lefodi.
Mohola ke go godiša ditaba.
Tlogelo. Go tlogetšwe le mo go lefodi (4)
- 9.2 Ke go bitše mang wena ...
Mohola ke go tlemaganya dikgopolo. (4)
- 9.3 Maikutlo a lerato/ kholofelo. (2)
- 9.4 Methalotheto: 8 le 9
10 le 11
12 le 13
14 le 15 (2)
- 9.5 Ke go bitše mang wena motho bothenene?
E gatelela kgopolo ye sereti se e hlagišago.
Mehlala: Tematheto ya mathomo ka moka.
Mohola: E na le maatlakgogedi le go gatelela seo se botšišwago. (2½)
- 9.6 Sereti se re letšatši ke letswai la mašemo a mehlake ka ge e le lona le dirago
gore dibjalo di kgahliše.
Tshwantšhišo; Mohlala; o mahube, o sefoka, o tsheola, o mollo. (2)
- 9.7 Tlogelo. (1)
[17½]

GOBA**POTŠIŠO 10****Ba bololle – BMT Makobe**

- 10.1 - Motho ge a bonwe molato ke kgoro ya tsheko ga go sa le bohlokwa gore a
re o uta maina a bao a sentšego le bona ka gore o tla lebanwa ke kotlo a
nnoši.
- Motho ga se a swanela go intšha sehlabelo sa bagwera. (4)

- 10.2 O gane go bapolelwa dithaka – o se ke wa hlokofatšwa legatong la bagwera.
O ganetša/thibela tšhologo ya madi a se nago molato – o thibele gore go se hlokofatšwe le bao ba sego ba dira phošo. (4)
- 10.3 ... tshokolo!
... maitirelo (2)
- 10.4 Efa balekwa meputso ye e laeditšwego. (2)
- 10.5 Di bololle,
o a bololle! (2)
- 10.6 Sereti se dirišitše dinta go emela basenyi.
Sešilelapuleng go emela motho wa go se hlalefe. (2)
- 10.7 Go itomatoma diteme e sa le ga eng?
Ge mmutla o sa no rothiša,
Takataka le sobeleleng ka moka?
Go gatelela kgopolo yeo e tšweletšwago. (1½)
[17½]
- POLOMOKA YA KAROLO YA D: 35**
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 70

RUBRIKI YA GO SWAYA POTŠIŠO TŠE TELELE**Hlokomela phapano meputsong ye e abelwago diteng, tlhamego le polelo**

DIKHOUTO LE KABO YA MEPUTSO.		Diteng [25] Tlhathollo ya sererwa. Botebo bja ngangišano, phahlelo le kwešišo ya mošomo wo o lebeletšwego.	Kabo ya meputso	Sebopego le polelo (10) Sebopego, kelelo ya dikgopolo le tlhagišo. Polelo, segalo le setaele tše di dirišitšwego taodišong.
Khouto 7 80 – 100%	Bokgoni bjo bobotse go fetiša. 20 – 25 meputso	<ul style="list-style-type: none"> - Tlhathollo ye e tebilego ya sererwa, dintlha ka moka tša sererwa di šomišitšwe ka botlalo. - Karabo e botse go fetiša (90+: karabo ye botse go fetiša). - Dikahlaahlo tša go fapana di hlatselwa go tšwa sengwalong. - Kwešišo ye botse go fetiša ya mohutangwalo le sengwalo 	Bokgoni bjo bobotse go fetiša 8 – 10 meputso	<ul style="list-style-type: none"> - Sebopego sa go logagana. - Matseno le thumo tše di nepagetšego. - Dikahlaahlo tše di hlamegilego tša go godišwa ka tsela ye e hlakilego. - Polelo, segalo le setaele tše di kwagalago tša go kgahliša gape tše di nepagetšego.
Khouto 6 70 – 79%	Bokgoni bjo bobotse kudukudu. 17½ – 19½ meputso	<ul style="list-style-type: none"> - Tlhathollo ya sererwa ke ya bokgoni bjo bobotse kudukudu. Dintlha ka moka tša sererwa di šomišitšwe ka tshwanelo. - Karabo e na le dintlha ka moka. - Dikahlaahlo tša go kwagala di filwe, di thekgwa gabotse go tšwa sengwalong. - Kwešišo e botse kudu ya mohutangwalo le sengwalo. 	Bokgoni bjo bobotse kudukudu 7 – 7½ meputso	<ul style="list-style-type: none"> - Taodišo ya go hlamega gabotse. - Matseno le thumo tše di lokilego. - Dikahlaahlo le tsela ya go ahlaahla ye go lego bonolo go e latela. - Polelo, segalo le setaele tše di nepagetšego tša go go swanela morero. - Tlhagišo ye maleba.
Khouto 5 60 – 69%	Bokgoni bjo bobotse kudu. 15 – 17 meputso	<ul style="list-style-type: none"> - O laetša kwešišo ebile o hlatholotše sererwa gabotse kudu. - Karabo e na le dintlha tša go lekanela. - Dikahlaahlo tša go kwagala di filwe, fela ga se tša fahlelelwa ka moka ka mo go swanetšego. - Go na le bohlatse bja kwešišo ya mohutangwalo le sengwalo. 	Bokgoni bjo bobotse kudu 6 – 6 ½ meputso	<ul style="list-style-type: none"> - Sebopego sa go hlaka le kelelo ye botse. - Matseno, thumo le tše dingwe tša ditemana di beakantšwe ka go logagana. - Kelelo ya dikahlaahlo e ka latelelega. - Ka bontši polelo, segalo le setaele ke tše di nepagetšego.

DIKHOUTO LE KABO YA MEPUTSO.		Diteng [25] Tlhathollo ya sererwa. Botebo bja ngangišano, phahlelo le kwešišo ya mošomo wo o lebeletšwego.	Kabo ya meputso	Sebopego le polelo (10) Sebopego, kelelo ya dikgopolo le tlhagišo. Polelo, segalo le setaele tše di dirišitšwego taodišong.
Khouto 4 50 – 59%	Bokgoni bja go kgotsofatša. 12½ – 14½ meputso	<ul style="list-style-type: none"> - Tlhathollo ya sererwa ke ya magareng fela dintlha ga se tša šomišwa ka moka ka botlalo. - Dintlha tše dingwe tše dibotse di thekga sererwa. - Dikahlaahlo tše dingwe di a hlatselwa le ge bohlatse bo sa kgotsofatše. - Kwešišo ya motheo ya mohutangwalo le sengwalo. 	Bokgoni bja go kgotsofatša 5 – 5½ meputso	<ul style="list-style-type: none"> - Ponagalo ye nyenyane ya sebopego. - Taodišo e hloka sebopego sa maleba sa go elela dikgopolo le go logagana. - Diphošwana tše mmalwa tša polelo, ka bontši segalo le setaele ke tša maleba. Tlhamo ya ditemana e nepagetše.
Khouto 3 40 – 49%	Bokgoni bja go lekanela. 10 – 12 meputso	<ul style="list-style-type: none"> - Ke tša mehleng kudu, teko ya go se kgotsofatše ya go leka go araba dipotšišo. - Botebo bjo bonnyane bja kwešišo phetolong ya sererwa. - Dikahlaahlo ga di kgotsofatše ebile di fahlelwa gannyane go tšwa sengwalong. - Baithuti ga se ba kwešiša mohutangwalo le sengwalo ka botlalo. 	Bokgoni bja go lekanela 4 – 4½ meputso	<ul style="list-style-type: none"> - Sebopego sa laetša boipeakanyetšo bja go fošagala. - Dikahlaahlo tša go se kwešišagale. - Ponagalo ya diphošo mo polelong. Segalo le setaele ga se di nepagale go ya le morero wa go ngwalela dithuto. - Tlhamo ya ditemana e fošagetše.
Khouto 2 30 – 39%	Bokgoni bja go išega. 7½ – 9½ meputso	<ul style="list-style-type: none"> - Kwešišo ya go fokola ya sererwa. - Dikarabo di a ipušeletša, nako ye nngwe di tšwele tseleng. - Dikahlaahlo ga se tša go tsenelela, tlhathollo e fošagetše/Dikahlaahlo ga di thekgwe go tšwa sengwalong. - Kwešišo ya go fokola ya mohutangwalo le sengwalo. 	Bokgoni bja go išega. meputso 3 – 3½	<ul style="list-style-type: none"> - Tšweletšo ya bošaedi le tlhokego ya peakanyo ya sebopego e palediša kelelo ya dikahlaahlo. - Diphošo tša polelo le setaele se se fošagetšego di šira mošomo wo go ba wo o sa atlegago. Segalo le setaele ga se tša lebana le morero wa dingwalwa tša thuto. - Tlhamo ya ditemana e fošagetše.
Khouto 1 0 – 29%	Bokgoni bja go hlaelela. 0 – 7 meputso	<ul style="list-style-type: none"> - Go gongwe dikarabo di nyalelana le sererwa fela go boima go latela dikahlaahlo goba di tšwele tseleng ka bontši. - Teko ya go fokola ya go araba dipotšišo. Dintlha tše nnyane tša maleba ga se tša fahlelwa go tšwa go sengwalo. - Kwešišo ya go fokola ya mohutangwalo le sengwalo. 	Bokgoni bja go hlaelela 0 – 2½ meputso	<ul style="list-style-type: none"> - Go boima go lemoga hlogo ye go rerwago ka yona. - Ga go taetšo ya sebopego ye e beakantšwego goba sa go kwešišega. - Polelo e fošagetše, setaele le segalo ga se tša maleba. - Ga go ditemana tše di logaganego.